

PISMO MAKSA FABIANIJA IZ LETA 1955

Nace šumi, Ljubljana

Opus arhitekta Maksa Fabianija je danes dobro znan in priznan. V petdesetih letih je bilo še drugače, zlasti pri nas, kjer je bila usmeritev, kakršno je zastopal Fabiani, še neocenjena in premalo spoštovana. Vsem hibam navkljub je tedaj prebila led drobna knjiga *Arhitektura secesijske dobe v Ljubljani*. Nastala je v spoznanju, da pri nas zlasti knjižna publikacija odločilno pripomore k priznanju umetnostnih pojavov.

Maks Fabiani (1865–1962) je vsekakor odločilno ustvarjal moderno podobo ljubljanskega mesta. Po potresu 1895 je najpoprej prispeval načrt za ureditev razširjenega mestnega središča, precej potem pa za regulacijo Bežigrada. Postavil pa je tudi pomembno skupino arhitektur, brez katerih bi moderna Ljubljana ne bila, kar je, in ne bi vzbujala z delom Jožeta Plečnika vred tolikšne pozornosti v strokovni javnosti doma in po svetu.

Pri pregledovanju stare korespondence sem se ponovno ustavil ob pismu Maksa Fabianija, ki mi ga je poslal po prejemu knjige *Arhitektura secesijske dobe v Ljubljani*, v kateri je bila njegovemu prispevku namenjena potrebna pozornost, ki je potem pobudila nove raziskave drugih avtorjev. Dejstva in stališča, ki jih Fabiani v tem pismu omenja, v načelu sicer niso nova ali neznan, sodim pa, da je koristno slišati njegov glas. Zato pismo objavljam. Namenoma v njegovi izvorni slovenščini, ki je sama zase tudi dokument. Besedilo tako puščam brez slehernih popravkov.

Velespoštovani Gospod Dr. Šumi

S prav velikim veseljem sem prejel (na dan 28. IV. 1955) knjigo »Arhitektura Secesijske Dobe v Ljubljani«, zakar se Vam prav pristrčno zahvaljujem.

Morda je bilo zgolj slučaj, da je na moj (90) rojstni dan prispela, kakor je ravno tako bil slučaj, da sem, v onih dneh, dobil tudi prvo nagrado v konkurzu za mestno zbornico goriško in obenem sem imel sličen uspeh v Benetkah.

Tako se je dogodilo, da sem, od konca aprila naprej, dobil pisma, pošiljke in počastila, katerim odgovoriti potrebujem mnogo časa in radi tega oprosite mi to mojo zakasnitev.

Moj dopis bi Vas morda zanimal iz vidika muzejskega raziskavanja; n. pr. pismo Dunajskega Župana (Ionas), kateri med drugim mi piše: »Vaša poklicna tvornost je vzorna – mesto Dunaj zahvaljuje se Vam za stavbe dolgotrajne smeri dajajoče važnosti – za obnovo mestnega lica... ali kadar Dunajski Mestni Svet za Kulturo in Prosveto m. dr. piše: »Vi ste, kot predavatelj in strokovni znanstveni pisatelj mnogo prispevali kot kažiopot v nastajanju novega graditeljskega mišljenja.«

Z ozirom na Vašo zelo zanimivo in natančno študijo »Arhitektura Secesijske Dobe v Ljubljani« v kateri občudujem ostro pažnjo in globoko razumevanje za razvoj arhitekture – radevoljno bi na dolgo in široko odgovoril kakor tudi marsikaj pojasnil –.

Žal pa, da mi primanjkuje le potrební čas za to.

V Rimu kot prijatelj Arh. Olbriha, sva stanovala skupaj v Palači Venezia (Stolp), skoz njega sem bil pozvan v Wagnerjevem Ateljeju in začetki »Secesije« so mi bili docela znani.

Dasiravno sem se že pri prvih poskusih udeležil, nisem mogel rad pritrđiti na preveč dekorativno arhitekturno mnenje Olbriha, kar sem tudi ob priliki poedinih razstav (Metzner) v »Secesiji« – katero sem uredil – razodeval.

V Ljubljani je bila prav za prav edinole hiša Dr. Krisperja – po njegovi Dr. K. izraziti želji – zasnovana v takem stavbinskem slogu.

Zanimalo bi Vas tudi, da sem osebno, po volji O. Wagnerja v njegovi Villi v Huetteldorfu – spisal bukvicico o »Moderni Arhitekturi«! Delo je trajalo nekaj tednov: Wagner se je pomenkoval z menoj o vseh arhitekturnih vprašanjih; imel je brezpogojno zaupanje napram mojemu mnenju, meni je prepustil slog in potrebne izkušnje.

(Nekaj tednov prej, sem spisal za založnika A. Schroll– Wien, predgovor za njegovo knjigo (Slike Vicenza) – kratko besedilo – kateri je Prof. O. Wagnerju zelo ugajal.)

Ako mi je karkoli mogoče, hočem Vam doposlati razlaganje zadevno dela mojega zelo nadarjenega prijatelja Jožefa Plečnika, kateri je pač zelo občudovan, ampak, kakor se mi zdi, obenem ni popolnoma razumevan.

*Ponavljajoč mojo zahvalo beležim
Vaš zelo udani*

Gorizia, 27. maja 1955.

Ing. Arch. M. Fabiani